

RENAȘTEREA

ORGANUL OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE
A VADULUI, FELEACULUI, GEOAGIULUI ȘI CLUJULUI

Redacția și Administrația:
CLUJ, Str. Iuliu Maniu Nr. 31

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ
Abonament: 500 Lei la an

Redactor responsabil:
Protoiereu DUMITRU ANTAL

CUPRINSUL:

Fl. Mureșan: Pe marginea revizuirii Liturghierului.
Prof. Dr. G. L. Muntean: Noua dreptate.

Cronică. — Aviz oficial. — Mulțumită publică.
Concurs pt. întregirea parohiei Bucium-Cerb.

Pe marginea revizuirii Liturghierului.

Cel dintâu Liturghier în limba română s'a tipărit la Iași, în 1679, de Mitropolitul Dosofteiu, sub titlul „Dumnezeiasca Liturghie“, după izvod grecesc, ca un „dar limbii rumânești“, cu litere rusești, rotunde „aduse de diacul Ionașcu al lui Bilăi, din Rusia, obținute fiind prin Spătarul Milescu, și cu aceste litere se începu tiparul cărților rumânești.“¹⁾

Acest Liturghier al lui Dosofteiu a mai apărut în alte două ediții tot la Iași, una în 1759 și alta în 1794.

În 1728 apare o primă ediție la București, care întrebuițează și izvoare slavonești. Acesteia îi urmează o serie de alte unsprezece ediții: 1741, 1780, 1797, 1833, 1855, 1862, 1887, 1895, 1902, 1912 și 1921.

Liturghierul din 1887, cea dintâi ediție a tipografiei Cărților bisericești, este transmiterea unei ediții de Neamț din 1860.

La Râmnic apar 7 ediții: 1733, 1747, 1759, 1767, 1797, 1813 și 1862.

La Blaj, patru ediții: 1756, 1775, 1807 și 1931.

Iar la Sibiu, la fel, patru ediții: 1827, 1831, 1852 și cea din urmă, cu litere latine, în 1902 „întreprinsă și săvârșită cu mare dragoste... pe care tot cu asemenea dragoste o închină iubitei preoțimi“ — Mitropolitul Ioan Meșianu.

Afară de aceste ediții au mai apărut alte trei, — una la Buzău 1769, una la Neamț 1860 și alta la Cernica 1927, — în total 33 ediții ale Liturghierului român ortodox, într'un interval de 253 ani, tipărit între împrejurări și centre deosebite, după „izvoade“ diferite și poate de oameni și mai diferiți.

În primul rând inevitabilele consecințe ale eterogenității acestor realități date, sunt diferențele, ori particularitățile mai mult sau mai puțin apreciabile, ce ni s'au transmis prin diferitele ediții, așa încât fundamentală carte rituală din Biserica noastră românească — *Liturghierul* — nu ni se prezintă sub formă unitară din punct de vedere textual. În al doilea rând, faptul că cele dintâi Liturghiere în limba română, datează de două veacuri și jumătate, când limba noastră nu avea o suficientă plasticitate literară, adeseori nu a fost în măsură să redea exact sensul și cuprinsul unor texte, de multeori îndepărtate de caracterul ei, cum există unele expresiuni în limba grecească și slavonă, — ori traducătorii, sub stăpânia grijei de a reda cât mai exact textul original, s'au mărginit la o traducere ad litteram, obținând niște construcții imposibile — dacă nu absurde și de un înțeles „neînțeles“ — din punct de vedere al limbii rumânești, așa cum s'a cristalizat azi, după trăiri de veacuri. Să luăm două exemple:

¹⁾ N. Iorga: „Istoria Bisericii Românești“ Văleni 1908, vol. I, pag. 394.

1. *Imnul de seara, Lumină lină, traducerea veche, așa cum o întâlnim în cărțile de cult:*

„Lumină lină a sfintei măririi, a Tatălui ceresc celui fără de moarte, a Sfântului fericitului, Iisus Christoase, viind la apusul soarelui, vărsând lumina cea de seara, laudăm pe Tatăl, și pe Fiul, și pe Sfântul Duh Dumnezeu, vrednic ești în toată vremea a fi laudat de glasuri cuvioase, Fiul lui Dumnezeu, cel ce dai viață pentru aceasta lumea te mărește.“

2.

Traducerea veche (Biblia Șaguna):

„Aduceți Domnului fiii lui Dumnezeu, aduceți Domnului pre fiii berbecilor. Aduceți Domnului mărire și cinste, aduceți Domnului mărire numelui lui, închinați-vă Domnului în curtea cea sfântă a lui...“

Glasul Domnului celui ce taie para focului. Glasul Domnului celui ce clătește pustiul, și va clăti Domnul pustiul Kaddisului. Glasul Domnului celui ce săvârșește cerbii, și va descoperi dumbrăvile, și în Biserica lui tot carele grăiește mărire. Domnul potopul va lăcu și va șede Domnul împărat în veac.

Compararea acestor texte, ne scutește de orice comentariu, ori, majoritatea textelor și rugăciunilor noastre rituale sunt luate din psalmi, așa încât, considerațiile de mai sus, ar pleda suficient pentru o revizuire a textelor noastre rituale.

Greutatea zace însă tocmai în vechea lor dănuire. Vremea le-a îmbrăcat într'un nimb sacru, obișnuind urechea credinciosului cu anumite formule, în cari, cea mai mică schimbare i-ar izbi sensibilitatea — uneori superstițioasă — provocând adevărate schisme, așa cum ne-a arătat recenta experiență a îndreptării calendarului. Și totuș trebuie pregătită o atmosferă în acest senz.

Simțim cu toții delicata situație a problemei revizuirii cărților de cult, problemă de care s'a sesizat, anii trecuți, unii dintre distinșii noștri Chiriarchi, — dar fără prea fructuos ecou.

Cu toate acestea, *Părintele Petre Vintilescu, Prof. la Facultatea de teologie din București, într'un extrem de prețios studiu: Contribuții la Revizuirea Liturghierului Român — Proscomidia. Liturghia Sf. Ioan Gură-de-Aur — Studiu și Text — București. Tip. Cărților Bisericești, 1931 — lucrare, după care ne-am orientat și în datele de mai sus — atacă această problemă, bazat pe serioase cercetări, pe o muncă științifică orânduită și cu o neîntrecută competență, comparând nu numai edițiile românești, între ele, ci confruntându-le și cu textele Liturghierelor ortodoxe, grecești, slavone, greco-latine și greco-franceze, vine cu formulări precise, îndreptând ce trebuie îndreptat în Liturghierul nostru, arătând ce se poate și ce nu se poate îndrepta, pentru că nu trebuie să pierdem din vedere nici faptul că limba consacrată cultului, trebuie să se păzească de banalul graiului curent, de abstracții savante și pretențioase. Limba cultului trebuie să rămână o limbă a inimii, ale cărei melodii să le priceapă și să le poată gusta și săracul ca și bogatul, neinstruitul ca și savantul. Aceasta însă nu o scutește de a nu ține seamă de topica limbei și de organismul firei sale.*

Întrucât textul îndreptat al Proscomidiei, pe care ni-l dă Părintele Vintilescu, se referă în deosebi la rugăciunile pe cari preotul le spune în taină, s'ar putea adopta fără nici o greutate, — de aceea ne vom mărgini să stăruim puțin asupra locurilor îndreptate din textul Liturghiei.

Forma „*cu pace*“ din ectenia *Cu pace Domnului să ne rugăm*, o înlocuiește cu expresia „*în pace*“, ca mai proprie pentru traducerea exactă a expresiei grecești „*En*

Cum ar trebui:

„Doamne Iisus Hristoase, care ești lumina îmbucurătoare a Tatălui ceresc celui fără de moarte, sfânt și prea fericit, apropiindu-ne de apusul soarelui și privind razele amurgului, laudăm pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh Dumnezeu. Ție se cuvine întotdeauna laude din glasurile cuvioșilor, o, fiule al lui Dumnezeu, dătător de viață, pentru aceasta lumea te preaslăvește.“¹⁾

Psalmul 28.

Traducerea Episcopului Nicodem:

Dați Domnului — fii ai lui Dumnezeu, dați Domnului slavă și cinste! Dați slavă numelui său. Închinați-vă Domnului în biserica cea sfântă a lui...

Glasul Domnului aruncă pară de foc. Glasul Domnului zgudue pustiul; Domnul zgudue pustiul Cadix.

Glasul Domnului iuțește cerbii, glasul Domnului împodobește codrii și în biserica lui toate strigă: Slavă! Domnul a împărășit peste potop. Împărășii-va Domnul în veac pe tronul lui.

¹⁾ Visarion, Episcop de Hotin: „Glas in Pustie“, Chișinău, Tip. Eparh. „Cartea Românească“, pag. 99.

eiréne“, cât și pentru a respecta ideea textului care se referă la o anumită stare sufletească. Să ne rugăm, adică *în pace*, în acea pace, care decurge dintr'o conștiință curată și din mulțumirea pentru cele primite dela Dumnezeu, în viață.¹⁾

Aceeaș expresie grecească, unele Liturghiere, (ex. cel de Sibiu) în ecfonismul după Axion, pentru pomenirea șefului Bisericii, au tradus-o prin „*în pace*“, care este forma exactă și care se poate adopta în toate locurile unde obvine.

În ecteniile pentru ierarhia bisericească, terminii „*preoție*“ și „*diaconie*“ din traduceri de până acum, se referă la funcțiunea în abstract; singura traducere proprie a exprima dogmele corespunzătoare, fiind „*preoțime*“ și „*diaconime*“ termeni cari trebuie să înlocuiască pe cei dintâi. Liturghierul de Blaj 1931, a și admis această formă.²⁾

Ectenia „Pentru ca să ne mântuim noi de tot necazul...“, o îndreaptă în sensul următor: „Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul...“ ceea ce concordă cu caracterul dogmatic al rugăciunii noastre liturgice, căci nu noi prin puterile noastre ne izbăvim, ci suntem izbăviți prin Iisus.

La fel ectenia următoare, care în înlănțuirea de verbe transitive nelegate de obiectul lor, cerut de spiritul limbii române, rămân suspendate, fără nici o noimă, situație care se schimbă îndată ce o redăm sub forma:

„Apără-ne, mântuește-ne, miluește-ne și ne păzește etc.“ Textul „...*Înșu-Ți Stăpâne, după bună îndurarea Ta, caută spre noi și spre sfântă biserica aceasta, și fă cu noi și cu cei ce împreună cu noi se roagă, milele Tale cele bogate și îndurările Tale*“ din Rugăciunea antifonului întâiu (Ed. Sibiu 1902) îl redă: „...*Înșuți, Stăpâne, după milostivirea ta, caută spre noi și spre sfântă biserica aceasta și fă toate milele și milostivirile tale, cu noi și cu cei ce împreună cu noi se roagă.*“

În loc de „*plinirea bisericii Tale păzește-o*“, din Rugăciunea antifonului al doilea — „*biserica ta păzește-o întreagă*“ — motivând în nota 123 pag. 101, că grecescul „*tò pléroma*“ nu găsește în românește un cuvânt perfect corespunzător și în acelaș timp potrivit cu parfumul arhaic al textului din Liturghier. Totuș, traducerea de până acum cu „*plinirea*“ n'o găsec nici atât de exactă, dar mai ales, nici înțeleasă; ea întunecă contextul. De aceea, pentru a fi mai aproape de original, am putea prefera cuvântul *întregimea* sau *deplinătatea*. Versiunea latină a edițiilor de Veneția l-a tradus cu *plenitudo*. Firea limbii noastre reclamă, însă, chiar în interesul traducerii exacte, o idee textului grec, o eliberare de litera acelui text. De aceea am rămas la forma înscrisă în rugăciune adică, *biserica ta păzește-o întreagă*.

Această formă însă, propusă de Părintele Vintilescu — întrebuițând expresia d-sale — pare a fi cam nepotrivită cu parfumul arhaic al textului din Liturghier, de aceea ne-am lua îndrăzneala următoarei formulări: *deplinătatea Bisericii Tale păzește-o*, ceea ce ni se pare a nu fi nici departe de original și în acelaș timp în armonia arhaicului liturgic.

Rugăciunea antifonului al treilea, după înlocuirea cuvântului „*plinește*“ cu „*îndeplinește*“ din textul îndreptat de Părintele Vintilescu, se poate menține așa cum este redată în Liturghierul de Sibiu 1902.

Întrucât unele din celelalte rugăciuni liturgice, pe cari preotul le rostește în taină, prin îndreptările făcute, ar reclama o transcriere aproape completă, — ceea ce nu ne-ar îngădui spațiul acestor coloane, — ne vom mărgini să semnalăm îndreptările din textul ecteniilor, dându-le în paralelă.

Textul din ediția de Sibiu 1902:

Încă ne rugăm pentru fericirii și pururea pomenirii ctitorii sfântului lăcașului acestuia, și pentru toți cei mai din 'nainte adormiți părinți și frați ai noștrii, cari zac aicea și pentru drept-credințioșii de pretutindenea.

Ziua toată, desăvârșită, sfântă, cu pace și fără de păcat, la Domnul să cerem.

Textul îndreptat de Părintele Vintilescu:

Încă ne rugăm pentru fericirii și pururea pomenirii ctitori ai sfântului locașului acestuia și pentru toți mai dinainte adormiți părinții și frații noștrii *ortodocși, cari odihnesc aici și pretutindenea.*

Ziua toată, desăvârșită, sfântă, *pașnică* și fără de păcat, *dela* Domnul să cerem.

¹⁾ Vintilescu: op. cit., p. 14. — ²⁾ Op. cit., p. 98.

Înger de pace, credincios, îndreptătoriu și păzitoriu sufletelor și trupurilor noastre, la Domnul să cerem.

Milă și ertare de păcate și de greșalele noastre, la Domnul să cerem.

Sfârșit creștinesc vieții noastre, fără de patimă, nerușinat, cu pace, și răspuns bun la înfricoșatul județ al lui Christos, la Domnul să cerem.

Ecfonisul.

Cu îndurările unuia născut Fiului Tău...

Întâi pomenește, Doamne, pre preasfințitul arhiepiscopul și metropolitul (sau Episcopul nostru cutare), pre carele îl dăruiește sfintelor Tale biserici în pace, întreg, cinstit, sănătos, întru zile îndelungate, drept îndreptând cuvântul adevărului Tău.

Ca iubitorul de oameni Dumnezeuul nostru — cel ce le-a primit pre dănele în sfântul cel mai presus de ceruri și înțelegătorul său jertfelnic, întru miros de bună mireasmă duhovnicească — să ne trimită nouă dumnezeasca milă și darul sfântului Duh, să ne rugăm.

Am ținut să încheem aceste creionări, — pe marginea revizuirii Liturghierului, — cu textul Hieruvicului, poate cel mai popular imn liturgic, dar în acelaș timp și cel mai neînțeles, tocmai din pricina defectuoasei traduceri care s'a împământenit în cultul nostru. — Textul îl redăm în trei traduceri diferite.

Traducerea veche, după Liturghierul de Sibiu 1902.

Carii pre Cheruvimi, cu taină inchipuim, și făcătoarei de viață Treimi întreit sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească acum să o lepădăm. Ca pre împăratul tuturor să-l primim pre cel nevăzut, încunjurat de cetele îngerești. Aliluia, aliluia, aliluia.

Traducerea Păr. Vintilescu:

Noi, cei cari inchipuim tainic pre Hieruvimi și cântăm Treimei celei făcătoarei de viață cântarea de trei sfânt¹⁾ să lepădăm toată grija cea lumească; Ca să primim pre Împăratul tuturor,²⁾ încunjurat în chip nevăzut³⁾ de cetele îngerești. Aliluia, aliluia, aliluia.

Traducerea Prea Sfințitului Visarion de Hotin:⁴⁾

Noi, care în chip tainic, inchipuim pe hieruvimi, și Treimei cei de viață făcătoare îi cântăm cântare întreit sfântă, toată grija cea lumească dela noi să o lepădăm, ca să primim pre împăratul tuturor, pre cel încunjurat în chip nevăzut de cetele îngerești. Aliluia.

Fl. Mureșanu.

„PREDICA DE PE MUNTE“

Noua dreptate.

(Matei 5, 21—6, 34.)

Înainte de toate ar trebui să simțim din ce în ce mai viu că cu întreaga viață suntem dependenți de Dumnezeu: cu toată grija noastră nu suntem în stare să adăugăm staturii noastre nici un cot. Suntem în întregime în posesiunea Lui. Conștii de această situație, bucurosi gustăm din

bunurile pe cari ni le pune Dumnezeu la dispoziție. Îngrijorarea dispare în fața raționamentului: este voința lui Dumnezeu ca eu să trăiesc, atunci mă va feri de pieire.

Încă un motiv trebuie să ne abată dela preocupările prea intenzive determinate de lipsurile zilnice. Păgânul face la fel. Are totuși o justificare. El nu știe de un Dumnezeu tată, care din ceriuri neîntrerupt supraveghează asupra fiilor săi, îngrijindu-se de ei cu toată iubirea unui părinte. Dum-

¹⁾ „Credincios îndreptător formează în textele grecești și slave o singură expresiune, exprimând ideea de conducător de încredere, iar nu ca și în ediția românească prin două adjective deosebite, despărțite prin virgulă.“ — Vezi nota 209, — op. cit., pag. 126.

²⁾ Asupra acestui cuvânt, în nota 240, pag. 138, op. cit. Părintele Vintilescu ne dă următoarele lămuriri:

„Diferitele senzuri ale acestui cuvânt românesc, pe cari le determină numai contextul, îl fac impropriu aci. Înțelesul lui „cinstit“ este aici nu în sens subiectiv, ca o însușire de moralitate personală a Mitropolitului sau Episcopului, ci în sens obiectiv, ca o atitudine din partea altora față de dânsul: *Stimat* sau *onorat*. *YEntimon* a fost tradus de Dom Placidus de Meester cu „en honneur“, iar de ed. gr.-lat. de Veneția cu „honorabilem“. Întru cât contextul român nu ne ajută la darca acestei ultime nuanțe, e nevoie a se căuta alt cuvânt, de aceea am încercat o ameliorare prin expresiunea adoptată în textul de aici, ca să evităm un neologism mai propriu pentru idee.“

³⁾ În locul acestei expresii — „îndelung înzilit“ — care pare a fi străină de limba românească, este de preferit expresia „întru zile îndelungate“ din ediția de Sibiu 1902.

⁴⁾ Conf. Isaia VI, 3. — ⁵⁾ Adică al universului. — ⁶⁾ Conf. nota 177, op. cit., pag. 119: „Acest adverb a fost tradus greșit ca adjectiv pe lângă cuvântul Împăratul, în aproape toate edițiile românești.“

⁷⁾ Visarion Episcop de Hotin: „Glas în Pustie“, pag. 99.

nezeul lui nu știe de necazurile lui și chiar dacă ar ști, nu l-ar putea ajuta. Pe când creștinul, ce poate spune? Cu mândrie numește pe Dumnezeu tată. Știe că acesta nu-l va lăsa în necazuri, că este mai bun decât un tată pământesc cu copiii săi, cari suferă.

Sub influința acestei încrederi creștine în divinitate se naște ordinul: „căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte se vor adauge vouă“. Sufletul căruia este plin de dorința după uniunea cu Dumnezeu și de serioasa năzuință de a se face demn de atingerea acestui scop, nu mai are nici un locșor pentru grijile lumești; el nu se va gândi de loc la aceste lucruri, și va face constatarea, că nu-i lipsesc totuși cele necesare. Adevărul acestor cuvinte a fost adeseori probat de oameni însuflețiți pentru cele ale lui Dumnezeu.

Ca încheiere, într'alt ton și formă, revine asupra temei puse la începutul secțiunii 25—34. Câtă sănătate și putere nouă de viață transpiră din cuvintele cu care face această încheiere: „Nu vă grijiți de ziua de mâne, că ziua de mâne va griji de ale sale. Ajunge-i zilei răutatea ei!...“

Grija zilei de mâne este nebunie. Au doară înmulțind necazurile zilei de față cu cele aparținătoare zilei de mâne, în ciuda greutăților prin cari le-am putut învinge, ziua de mâne va putea fi, o zi de odihnă, o zi lipsită cu desăvârșire de neajunsuri? Nu. Pentru ce dar gânduri de prisos? Nu-i mai bine ca fiecare zi să rămână cu necazurile și greutățile ei? Au nu este de-ajuns greutatea fiecărei zile?

În lumea noastră cu disperata luptă pentru existență, slăvirea vieții lipsite de griji apare ca o cântare din paradisul pierdut. Aproape nici unul din noi nu va asculta cu sufletul liniștit această chemare spre o viață fericită, fără ca să formuleze atâtea obiecțiuni. Să nu mai vorbim de cei cari trăesc în mijlocul necazurilor. Aceștia vor respinge chemarea, ca nefiind adresată lor.

Și totuși cuvintele Mântuitorului nu ne spun nimic? „Nu vă îngrijiți“. Ceea ce înseamnă, sufletul nostru să fie liber, curajos, și capabil de fapte mari, viața noastră zi de zi s'o luăm din mâna lui Dumnezeu și în el să ne încredem. Astfel conceput îndemnul lui Iisus, este un adevărat izvor de puteri pentru realizarea unui câștig în lupta pentru existență!

Iisus nu poate fi un adversar al prevederii, ea fiind o lature a înțelepciunii divine, care pune măsură în gânduri și fapte. Determină acțiune, determină cumpătare și economie, cari la rândul lor sunt laturi ale virtuții.

Iisus ne spune: Umplesu-ți sufletul tău cu o mare dorință, de a privi după împărăția lui Dumnezeu, de a lupta pentru învingerea binelui în lume, de a-ți ajunge desăvârșirea personală, atunci tot ceea ce te-a apăsât până acum îți va apărea mic și neînsemnat.¹⁾

II. Singurite dispoziții călăuzitoare. (7, 1—23.)

1. Judecata defavorabilă. (7, 1—6).

„Nu judecați, ca să nu fiți judecați.

Că, cu ce judecată veți judeca, veți fi judecați, și cu ce măsură veți măsura, se va măsura vouă.

Și ce vezi stercul cel ce este în ochiul fratelui tău, iar bârna care este în ochiul tău nu o simți?

Sau, cum zici fratelui tău: lasă să scoți stercul din ochiul tău, și iată bârna este în ochiul tău?

Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău, și atunci vei vedea să scoți stercul din ochiul fratelui tău.

Nu dați cele sfinte cânilor, nici lepădați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce cu picioarele lor, și întorcându-se să vă rupă pe voi.“

„A judecă“ în acest, loc nu înseamnă numai a cântări vorbele și acțiunile semenului nostru, ci a le critica cu asprime, a le osândi. Pe de-o parte în locul paralel din evangelia lui Luca (6, 37), expresiunea „a judecă“ este determinată mai deaproape prin cuvântul a condamna, pe de alta omul nu poate trăi în societate fără a-și forma anumite păreri despre cei ce-l înconjoară. Iisus cu siguranță nu este împotriva cântării juste a faptelor deaproapelui nostru,²⁾ când în cele ce urmează (Matei 7, 20), pretinde aderenților săi să se păzească de profeții mincinoși, pe cari îi vor cunoaște după rodul faptelor. Această cunoaștere care-i determină la evitarea contactului cu ei, este întemeiată pe o condamnare a faptelor lor. La fel și ordinul de a nu arunca cele sfinte porcilor, (Mt. 7, 6) presupune aceeași cunoaștere.

Este greșită părerea lui Ibbecken, că în pericopa (Matei 7—12) Iisus are în vedere judecata fiilor lui Dumnezeu, sau cetățenilor împărăției cereurilor. Că în internul împărăției lui Dumnezeu nu va putea fi făcută nici o judecată din partea judecătorilor omenești. Nimeni nu se va putea amesteca în oficiul de judecător al lui Dumnezeu.³⁾

Dacă Mântuitorul se sesizează de condamnarea

¹⁾ Bousset-Heitmüller, p. 284; Farmachides, p. 273.

²⁾ Tholuck, Bergrede 369; Knabenbauer 287; H. Weisz, Bergpredigt 97; Steinmann, Bergpredigt 167.

³⁾ Ibbecken 181—200.

bilul obicei al oamenilor timpului, de a se condamna reciproc, are un motiv serios. Obiceiul este immoral, și atrage după sine grave sancțiuni. La judecata finală, Dumnezeu cântărește cu aceeași severitate faptele omului, cu care el a știut să cântărească pe cele ale semenilor săi. Pe cât de puțin admite vechea lege a talionului în viața socială, ridicând concepția despre răsplată, la o concepție morală de primul rang, tot pe atât de puțin admite sistemul dublei morale aplicate în viață, una laxă și plină de concesiuni pentru faptele proprii, iar alta riguroasă, neîndurată pentru alții. O singură lege pentru toți: „Precum eu oamenilor, astfel Dumnezeu mie“. Cu tot dreptul spune Lickenberger: „Răsplata din partea lui Dumnezeu, se orientează după măsura, cu care omul practică grija iubirii deaproapelui.“¹⁾

Cuvântul Mântuitorului ne amintește de cele ale Talmudului: „măsura cu care omul măsoară, i se va măsura lui.“²⁾ Zahn vede aci congruența între păcat și pedeapsă, și nu ca în textul nostru, raportul dintre măsura de pedeapsă a celui ce judecă, și măsura de pedeapsă a lui Dumnezeu.

Dacă în v. 2 se arată temeiul pe care Iisus a formulat porunca de a nu condamna pe alții, în v. 3—5 ne dă materialul intuitiv, în care se oglindește nebunia acestei condamnabile practici. E logic ca cineva să voiască numai binele semenilor săi. Să se apropie plin de iubire de aproapele și să-i ajute să se salveze de greșeli. Iisus ar ajunge în contradicție cu sine însuși dacă s'ar opune. Înfierază însă cazul când cel care cu atâta zel se gândește la îndreptarea fratelui său, în timp ce însuși are lipsă de îndreptare, fiind întinat în greșeli mult mai mari, și nu numai că nu se gândește să se îndrepte, dar nici nu și le vede cel puțin. Cum ar și putea vedea să înlăture paiul din ochiul altuia, când el singur este orbit de o hârână.

Tabloul despre pai și hârână este bine cunoscut în orient. Astfel rabinul Tharghori care trăiește pe la finea secolului I. după H., ne păstrează următoarea sentință: „Pe mine trebuie să mă mire, dacă ar exista acum cineva, care să primească a fi îndreptat..., căci dacă (azi) unul ar voi să zică altuia: „Îndepărtează paiul din ochiul tău, acesta i-ar răspunde: îndreptează tu hârâna din ochiul tău.“³⁾

Exegetul Fiebig orientându-se după Ioan Hri-zostom crede că porunca de a nu judeca, a fost dată din cauza iudeilor și fariseilor, fiindcă aceștia foarte cu drag se plâneau de semenii lor pentru

cele mai mici lucruri discordante, în schimb păcatele lor mari nici nu-i jenau.⁴⁾ Dacă Mântuitorul în realitate a avut în vedere pe farisei nu se poate ști. Obiceiul de a judeca pe alții era general, astfel că mai curând trebuie să presupunem că cuvintele Mântuitorului cuprind un adevăr general, cu o valoare universală.

Criticii tuturor timpurilor sunt vizați. Tuturor li se dă îndrumarea: „voești a îndreptă pe altul, începe prin a te îndreptă pe tine însuși.“⁵⁾

Porunca de a nu judeca pe alții (în cazul indicat) pentru a nu fi zădărnicită prin aplicări unilaterale, are lipsă de o întregire. Întregirea ne-o dă v. 6.

Ucenicii lui Iisus cu siguranță nu pot face o excepție, eschivându-se dela împlinirea ei. Cu toate acestea nu însemnează, ca ei fără a condamna pe cineva, să nu judece lumea cu care ajunge în contact. Este necesară această cântărire nu parțială a semenilor, căci lor li s'a încredințat comoara adevărilor creștine, nu pentru a fi singuri stăpâni, beneficiind de ea, ci pentru a fi împărțită oamenilor. Foarte rău și-ar împlini această chemare, când orbește și după nici un criteriu, ar împărtași cele sfinte și astorfel de oameni, cari n'au înțelegerea, nici puterea necesară asimilării.⁶⁾

Multă bătaie de cap a provocat prevenirea Mântuitorului: „Nu dați cele sfinte cânilor, nici lepădați mărgăritarele voastre înaintea porcilor...“

Părerile se pot clasa în două grupe.

1. Câinii și porcii într'o formă tipică reprezintă pe anumiți oameni. Astfel Chrysostom prin „câni“ înțelege pe potrivnicii creștinismului, iar prin „porci“ pe oamenii vițioși.⁷⁾ Ilarie Pictavianul vede în câni și porci, tipul păgânilor și criticilor, iar fer. Augustin pe adversarii adevărului și bârfitorii.⁸⁾ Gheorghiu „La locul acesta câinii sunt icoana oamenilor stăpâniți de poftele necurăteniei trupești, iar porcii sunt icoana oamenilor lacomi la mâncare și băutura.“⁹⁾ etc.

2. Nu tipuri ale unor oameni, sau clase de oameni sunt „câinii și porcii“ amintiți aci, ci atitudinea față de aceste animale pentru israeliți: dă intuiția procedurii, față de toți câți sunt incapabili să aprecieze adevărul după valoarea lui.¹⁰⁾

Prin cele sfinte se înțelege sau carnea de jertfă,¹¹⁾ sau în genere orice jertfă obicinuită la

¹⁾ „Bergpredigt“ 138, cf. Steinmann p. 170.

²⁾ Tholuch „Bergrede“ 372.

³⁾ Zahn „Evg. d. Math.“ 307.

⁴⁾ cf. Riegler „Bergpredigt“ 267.

⁵⁾ cf. Farmachides, op. cit. p. 282.

⁶⁾ Dr. Gheorghiu, op. cit. v. II. p. 279.

⁷⁾ Heinrichii „Beiträge“ III. 82.

⁸⁾ Zahn Ev. d. Math. 307; Schanz Evg. d. Math. 233.

¹⁾ cf. Steinmann 169.

²⁾ Evang. d. Mat. 305.

³⁾ Bischoff, op. cit. p. 90.

iudei, sau învățătura mântuitoare.¹⁾ Perle sunt învățăturile mântuitoare,

După diferența de interpretare este orientat și senzul dat v. 6. La interpretarea tipică a expresiunilor câni și porci, indiferent de nuanță, înțelesul este următorul: „ucenicii vorbind despre o viață sfântă celor cari duc o viață necurată ca și câinii, vor întâmpina o înverșunată opoziție. Ori voind să vorbească oamenilor dedați la înbuibări, despre sublimele și scumpele învățături creștine, vor ajunge în pericol de a-și vedea învățăturile lor călcate în picioare, ba chiar și maltratați, după cum fac porcii, cu păzitorii lor.”²⁾

La interpretarea reală avem înțelesul: Voind ucenicii a împărtăși tuturor oamenilor fără deosebire comorile încredințate lor, se aseamănă oamenilor, cari dau carnea de jertfă cânilor, iar perlele porcilor. Rezultatul ar fi identic. Câinii iute ar consuma carnea, iar porcii s'ar repezi asupra perlelor, crezând că-s boabe de mazăre. Observând păcăleala vor călca perlele în picioare și se vor năpusti furioși asupra păzitorilor.”³⁾

În esență o deosebire între cele două interpretări nu este. Adevărul exprimat de Mântuitorul este unul singur: „Nu încredințați sfintele adevăruri ale creștinismului acelora cari nu-s vrednici de ele“.

(Va urma)

Prof. Dr. G. L. Muntean.

CRONICĂ

Sfântul Sinod, în ziua de 16 Mai c., s'a întrunit în sesiune extraordinară pentru a discuta atitudinea ce va trebui să aibă delegația bisericii noastre la discutarea chestiunilor dogmatice cari vor forma obiectul prosinodului dela Mănăstirea Vatopede din Sfântul Munte.

Deces. Preotul *Ioan Arcaș*, fost administrator parohial în Miluan, protopopiatul Ungurașului, după suferințe îndelungate, a unei boale ce nu iartă, a adormit în Domnul, în ziua de 10 Mai 1932, în vârstă de 32 de ani și 10 ani de preoție. Il deplânge un orfan de 9 ani și o mamă văduvă. Bunul Dumnezeu îl odihnească în pace.

— *Iuliana Mureșan n. Teuțean*, soția preotului nostru Gheorghe Mureșan din Călărași (Hrastăș), a decedat în ziua de 11 Mai 1932, în vârstă de 63 ani și 45 de

fericită căsătorie. Pe lângă nemângăiatul soț o deplâng și patru fii și fice între cari și Pr. Emil Mureșan, capelan protopopesc în Turda, frați, surori, ginere și nurori, precum și mai mulți nepoți și nepoate. Transmitem îndureratei familii, condoleanțele noastre, Bunul Dumnezeu să o odihnească în pace.

Distribuire de premii pentru studiul religiunii. Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române, filiala Cluj, și 'n anul acesta ca și 'n anii trecuți va distribui premii elevilor și elevelor dela Școlile primare și secundare din Cluj, cari s'au distins la studiul religiunii. Distribuția se va face sărbătorește în sala Teatrului Național în ziua de Duminică, 5 Iunie a. c., la orele 11 $\frac{1}{2}$ a. m., sub prezidenția Prea Sf. Sale Episcopului nostru Nicolae Ivan.

Conferințe preoțești. Conferința generală, împreună cu misionarismul a preoților din protopopiatul *Lupșei*, este convocată în parohia *Vința-Geamăna* pe Duminică din 22 Mai c., cu un bogat program.

— Conferința preoțească a protopopiatului *Bistrița*, a fost convocată în parohia *Galații-Bistriții*, pe zilele de 21 și 22 Mai c., deasemenea cu un bogat program.

PARTEA OFICIALĂ

CONSILIUL EPARHIAL ORT.-ROM. DIN CLUJ

Nr. 3357—1932

A V I Z

căt-re P. On. oficii protopopești.

Domnul Profesor Dr. Silviu Dragomir a publicat un op de extraordinară valoare „Istoria desrobirii religioase a Românilor“ în două volume mari, primul cu prețul de 200 Lei, al doilea cu prețul de 400 Lei.

Deși ar fi de dorit ca să îl putem avea pentru toate parohiile — în câte un exemplar — și pentru bibliotecile parohiale alt exemplar, — totuș credem, că date fiind împrejurările critice financiare, ne putem măr-gini și numai la câte un exemplar de fiecare parohie și mai ales nu se pot lipsi de aceste izvoare dătătoare de viață preoții noștri mai tineri — și de aceea Te poftim să ne arăți, după consultarea organelor subalterne, de câte exemplare aveți trebuință

¹⁾ Dr. Gheorghiu, ibd. p. 279.

²⁾ ibd. p. 279.

³⁾ Steinmann p. 172.

în tractul D-voastre, à 600 Lei 2 volume, ca să ni se trimită dela Tipografia Arhidiececană din Sibiu.

Cluj, la 7 Mai 1932.

Consiliul eparhial.

Mulțumită publică.

Adunarea eparhială a Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, ca și Consiliul său eparhial, aduce prin aceasta mulțumirile sale tuturor creștinilor credincioși, cari au contribuit prin daniile lor, în anii 1930 și 1931, la edificarea catedralei din Cluj, și anume:

În anul 1930:

„Banca Națională“	200.000 L.
Banca „Albina“ Sibiu	50.000 „
„Banca Agrară“ Cluj	25.000 „
Societatea de gaz metan	15.000 „
„Lumina“ Alba-Iulia	10.511 „
Societ. de asig. „Prima Ardeleană“ Cluj	10.000 „
„Industria Sârmei“	10.000 „
Principesa Elena	5.000 „
Banca „Vatra“	5.000 „
Ocolul Silvic Dolhasca	5.000 „
R. M. S.	5.000 „
Silviu Jina	5.000 „
Fudul Mihail	3.000 „
Banca „Doina“ Câmpeni	3.000 „
„Fonciera“ Cluj	2.500 „
Firma Bernat	1.917 „
Comuna Aciliu	1.369 „
Ocolul Silvic Dealul-Calului	1.200 „
„Soveja“	1.200 „
Murășan G.	1.000 „
Ing. Buradescu Tr.	1.000 „
Doamna Lazarescu	1.000 „
Biserica din Țop	1.000 „
Graul clopotelor, Familia Onosi	1.000 „
St. Blebea	1.000 „
Dr. Candin Lazar	1.000 „
Ioan Macaveiu	1.000 „
Ioan Oțoiu	1.000 „
Iuliu Greblea	1.000 „
Gherasim, pentru clopote	800 „
Alex. Tomescu	500 „
Tilea	500 „
Ocolul Silvic Tulgheș	500 „
Casa Națională	500 „
Ocolul Silvic Săcel	430 „
Colecta Nic. Colea	396 „
Alex. Baba	300 „
Ocolul Silvic Arpaș	300 „
Maria Căpușan	200 „
Olivia Murgu	200 „
Ocolul Silvic Dicio-Sânmărtin	200 „
„Ciuc“	200 „
Don. Tanase Tâmpău	150 „
Dividende	388 „

Total . 375.261 L.

În anul 1931:

Subvenția dela Stat	1,000.000 L.
Subvenția dela Primăria Cluj	510.000 „
Donația Banca „Albina“ Sibiu	50.000 „
„Banca Națională“	47.491 „
Colecta Prefectura jud. Cluj	22.706 „
„Inspectoratului școlar Cluj“	11.040 „
Ilustrate	8.371 „
Colecta Dir. IV. Silv. Constanța	5.352 „
Don. „Dacia Traiană“	5.000 „
„Agripa Popescu	4.997 „
„Societatea de gaz metan	2.500 „
„Elena Josan	2.000 „
„Ioan Gorun	2.000 „
„Gavril Câmpean	1.700 „
„Iordachescu	1.000 „
„Banca „Furnica“	1.000 „
„Nic. Vaida (clopote)	1.000 „
„Ocolul Silvic Orhei	1.000 „
„Dr. I. Anca	1.000 „
„Dr. C. Stanca, docent	1.000 „
„diferite	1.400 „
„	2.928 „
„	‰

Total . 1,683.485 L.

Fie obolul lor bine primit.

Din ședința Consiliului eparhial dela 7 Mai 1932.

Nicolae Ivan,
episcop.

Dr. Vasile Sava,
referent.

Nr. 162—1932.

(10) 2—3

CONCURS

Pentru întregirea postului de paroh din parohia de cl. III. *Bucium-Cerb*, protopopiatul Abrud, se publică concurs cu termen de 30 zile dela publicarea în „Renașterea“.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Întregirea salariului dela stat, conform coalei B.

2. Venitele stolare statorite în ședința consiliului parohial dela 17 Aprilie a. c.

Cei ce doresc să ocupe acest post își vor înainta cererile cu documentele prescise subsemnatului oficiu și cu prealabila încuviințare a acestui oficiu se vor putea prezenta în parohie pentru a face cunoștință cu poporul.

Concurenții vor prezenta act de învoire dela P. Sf. Sa Episcopul, fără de care nu vor putea fi luați în lista de candidare.

Oficiul protopopesesc ort. român, în conțelegere cu Consiliul parohiei Bucium-Cerb.

Abrud, la 6 Mai 1932.

Petru Popovici, protopop.